

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจจำเป็นและสำคัญยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนต้องรับผิดชอบ พวกเขาต้องเป็นผู้ภาคภูมิใจในด้านวิชาการ ต้องทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครูให้คำแนะนำและประสานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กระจายอำนาจและมอบหมายความรับผิดชอบให้ครูทุกคน เพื่อที่จะสร้างเสริมความรู้สึ่ว่าพวกครูทำงานด้วยความเต็มใจ มิใช่บังคับบีบบังคับทั้งนี้จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนั้นมิใช่เฉพาะแต่เพียงงานการเรียนการสอนภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการก็คือ ครูและผู้บริหารงานในโรงเรียนนั่นเอง ภิญญู สาทร (2526, หน้า 234) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เช่นเดียวกับ เอกวิทย์ ณ. ถลาง (2516, หน้า 113) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นการควบคุมดูแลหลักสูตร อุปกรณ์การสอน การจัดการเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การวิจัยค้นคว้า การประเมินผลและมาตรฐานโรงเรียนเพื่อปรับปรุงโรงเรียนตลอดจนการการตรวจเยี่ยม ส่วนวิจัยตร วรุตบางกูร และ สุพิชญา อีระกุล (2533, หน้า 32) ได้เขียนไว้ว่า การบริหารงานวิชาการอาจประมวลออกมาเป็นหัวข้อสำคัญ ๆ ได้ดังนี้ วัตถุประสงค์ นโยบายและวิธีการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียน

การสอน ตารางสอน อุปกรณ์การศึกษา แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ การจัดแบ่ง หน้มนักเรียน การนิเทศการสอน การจัดห้องสมุด การวัดผล และการประเมินผล ในขณะที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 66) อธิบายว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร นอกจากนี้ นิพนธ์ กิณาวงศ์ (2526, หน้า 68-69) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา หน้าที่ของโรงเรียน คือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนเป็นสำคัญ แต่การที่โรงเรียนจะทำหน้าที่นี้ได้อย่างสมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญแก่งานวิชาการและเข้าใจขอบเขตการบริหารงานวิชาการโรงเรียน เป็นอย่างดี ซึ่งงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการที่สำคัญยิ่งคือ งานด้านหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน งานด้านปรับปรุงการเรียนการสอน และงานวัดผลประเมินผลการเรียน

โดยสรุป การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนหมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกชนิดที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของผู้เรียน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านนี้มากที่สุดก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินการประสานงานให้ครูทุกคนร่วมกัน ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจ แสวงหาแนวทางสนับสนุน และส่งเสริมให้งานวิชาการดำเนินไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังนั้น การบริหารงานใน 4 ด้านเช่นว่านี้ ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

สังัด อุทรานันท์ (2526, หน้า 30-34) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานและการบริหาร งานวิชาการไว้ว่า ควรประกอบด้วยหน่วยงานย่อย ๆ ดังนี้ งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคล ได้แก่ การจัดบุคลากร งานพัฒนาบุคลากร งานบำรุงขวัญบุคลากร งานเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ งานพัฒนา

หลักสูตร งานทำแผนการสอน งานจัดตารางสอน งานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานระเบียบนักเรียน งานห้องสมุด งานบริการสื่อการสอน งานแนะแนวการศึกษา งานที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลประเมินผลการศึกษา ได้แก่ งานข้อสอบมาตรฐาน งานวัดผลและประเมินผล การเรียน งานประเมินโครงการ งานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ งานการให้แหล่งวิทยาการชุมชนและงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ในขณะที่ อารมณ เพชรจีน (2528, หน้า 116) ก็ได้กล่าวไว้ว่าขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพ คือการบริหารหลักสูตรและวัสดุประกอบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การวัดผลประเมินผลและกิจกรรมเสริมหลักสูตร สำหรับงานในบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป., หน้า 9-12) ได้กล่าวไว้ มีอยู่ 12 ประการ ดังนี้ การวางแผนงานวิชาการ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ การจัดกิจกรรมนักเรียน การวัดและประเมินผลการเรียน งานระเบียบนักเรียน งานวิชาการอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย และการประเมินผลงานวิชาการ

การบริหารหลักสูตร

ในบรรดางานการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้ว การบริหารงานวิชาการถือได้ว่าเป็นงานสำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ กรมวิชาการ (2533, หน้า 1) ได้ระบุไว้ว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาผู้เรียนใน 3 ประการ คือ หนึ่ง พัฒนาสติปัญญาให้เจริญงอกงามเพื่อเป็นพื้นฐานในการรับความรู้ต่อไปโดยไม่หยุดยั้ง และการนำความรู้ไปใช้ สอง พัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม เพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติ และสาม พัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ การพัฒนาดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตสืบไป

และเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตรจึงกำหนดให้มีจุดเน้น 3 ประการดังนี้ หนึ่ง จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร สามารถให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาต่างๆ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) (2524 ก) มีความคาดหวังว่าผู้เรียนจบหลักสูตรแล้วจะเป็นผู้มีความรู้ทักษะ และความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และร่วมทำประโยชน์ให้กับสังคมตามความรู้ความสามารถของตน เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความคาดหวัง โดยมีจุดเน้น 3 ประการเช่นเดียวกัน กับหลักสูตรมัธยมต้น

สาระสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นที่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 3) ได้กำหนดไว้ว่า หลักการของหลักสูตร ข้อที่ หนึ่ง มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความเข้าใจของตนเอง ดังนั้นเพื่อสนองหลักการดังกล่าวหลักสูตรจึงกำหนดให้มีวิชาเลือกอย่างหลากหลาย ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

หลักการข้อที่ สอง การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ ดังนั้นหลักสูตรจึงได้กำหนดให้มีวิชาบังคับ ซึ่งประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ที่ทุกคนจำเป็นต้องรู้

หลักการข้อที่ สาม มุ่งให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้นหลักสูตรจึงเปิดโอกาส ให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรโดยจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมปรับเปลี่ยนคำอธิบายรายวิชาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนได้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการและบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ หลักสูตรจึงกำหนดให้มีวิชาบังคับ มีวิชาเลือกเสรี และกิจกรรมดังนี้

1. วิชาบังคับ

ประกอบด้วยวิชาบังคับแกนและบังคับเลือก

วิชาบังคับแกน มุ่งปลูกฝังความรู้ และทักษะพื้นฐานสำหรับพัฒนาสติปัญญา และบุคลิกภาพ อันดีงามได้แก่ ความรู้และทักษะพื้นฐานในการใช้ภาษาไทย การคำนวณ ความเข้าใจพื้นฐานในทาง วิทยาศาสตร์และสังคม การรักษาสภาพ และความชื่นชมในศิลปวัฒนธรรม และความภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย

วิชาบังคับเลือก เป็นวิชาพื้นฐานที่เสริมวิชาบังคับแกนในส่วนที่ต้องการ ให้สอดคล้อง กับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน

2. วิชาเลือกเสรี

เป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นหา ความถนัด และความสามารถอันจะเป็นเครื่องชี้แนะ ให้ตัดสินใจ เลือกวิชาที่เหมาะสม และพัฒนาสติปัญญาความสามารถให้สูงสุดตามศักยภาพของผู้เรียน แต่ละคน

3. กิจกรรม

หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมอีก 3 ประเภทกิจกรรมเหล่านี้มิใช่การเรียน วิชาซึ่งให้ผู้เรียนเข้าห้องเรียนเพื่อฟังคำสอนหรือประกอบกิจกรรมตามที่ครูกำหนดแล้วสอบ แต่เป็น การประกอบกิจกรรมร่วมกันภายใต้การดูแลของโรงเรียนเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม เพื่อ การอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสงบสุขได้ประโยชน์จากกันและกัน และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

สาระสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายกำหนดให้มีวิชาบังคับ วิชาเลือกเสรีและกิจกรรม

ดังนี้

1. วิชาการบังคับ ประกอบด้วยวิชาบังคับแกน และวิชาบังคับเลือก

วิชาบังคับแกนเป็นวิชาพื้นฐานที่สอดคล้องกับชีวิต และสังคมโดยทั่วไป ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนเหมือนกันได้แก่ วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา และพลานามัย

วิชาบังคับเลือก เป็นวิชาพื้นฐาน ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ได้แก่ วิชาพลานามัย วิทยาศาสตร์ และพื้นฐานอาชีพ

2. วิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความสนใจ หรือความถนัด และความต้องการของแต่ละคน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียนได้แก่ วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา พลานามัย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ศิลปะ และวิชาอาชีพ

3. กิจกรรม เป็นส่วนที่ส่งเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ และเสริมสร้างอุปนิสัยของผู้เรียนโดยมี 3 ประเภท คือ กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาความรู้ และกิจกรรมอิสระของผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะที่มีบทบาทต่อการนำหลักสูตรไปใช้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของหลักสูตร

ขอบข่ายของการบริหารหลักสูตร

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2534, หน้า 2) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารหลักสูตร ไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมการ ใช้หลักสูตรตามขอบข่ายการบริหารหลักสูตรดังนี้ การจัดระบบบริหาร การจัดทำข้อมูลพื้น การเตรียมบุคลากร การจัดหาเอกสารหลักสูตร การจัดหาสื่อวัสดุ-อุปกรณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดหาอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ และการประสานสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภายนอก ส่วนวิจัย วงศ์ใหญ่ (2523, หน้า 184-185) ได้ให้แนวคิดว่าการบริหารหลักสูตรนั้น ผู้บริหาร

โรงเรียน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรจัดอบรมในการใช้หลักสูตร จัดบริการสื่อประกอบตลอดจนวัสดุต่าง ๆ จัดอาคารสถานที่โครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการใช้หลักสูตร มีการประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนทราบในเรื่องจุดมุ่งหมาย หลักการโครงสร้างกิจกรรมของหลักสูตร และจัดให้มีการประเมิน และปรับปรุงหลักสูตร

โดยสรุป ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และขอบข่ายของหลักสูตรเป็นอย่างดี ในฐานะที่ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่บริหารหลักสูตร ส่วนครูผู้สอนมีหน้าที่นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ นั่นคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ขณะเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนควรที่จะสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือครูให้ปฏิบัติการสอน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร จัดอบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการใช้หลักสูตร สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครูผู้สอน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่สำคัญของการเรียนรู้ของเด็ก การจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร เพราะ เป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับเด็ก ครูเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้กับเด็ก โดยต้องคำนึงถึงบรรยากาศ ความเหมาะสม กมล ภูประเสริฐ (2535, หน้า 152) ให้ทัศนะว่า การจัดการเรียนการสอนหมายถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สุมิตร คุณภกร (2518, หน้า 137) มีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนหมายถึง การกระทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่ต้องการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร

โรงเรียน ครูผู้สอนร่วมมือกันทำอย่างไรจึงทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความสามารถจนมีประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของสังคม ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนจึงถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน หรือกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของกิจกรรมทั้งหมด ส่วนธีรวุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2534, หน้า 55-57) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า หลักการบริหารกิจกรรมนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยหลักการต่างๆ ต่อไปนี้คือ หลักการวางแผน หลักการจัดองค์กร หลักการจัดบุคคล หลักวินัยสั่งการและควบคุมดูแล ประสานงานและหลักการงบประมาณ หน่วยงานนิเทศน์ กรมสามัญศึกษา (2534, หน้า 22-24) เองก็ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ครูได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การสอน โดยจุดประสงค์ที่กำหนดเป็นจุดประสงค์ที่สอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้
 - จุดหมายของหลักสูตร
 - จุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา
 - ความรู้และความเข้าใจรายวิชา
 - ทักษะที่มุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นจากการเรียน
 - คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
 - การจัดการ
2. กำหนดกิจกรรม หรือเทคนิคการสอนตามจุดประสงค์ที่กำหนด
 - 2.1 สิ่งบ่งชี้การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ
 - 2.2 สิ่งบ่งชี้การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 2.3 สิ่งบ่งชี้การสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่ม
3. ส่งเสริมการผลิต การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชา

4. ดำเนินการให้มีการจัดเก็บสื่อ อุปกรณ์ ไว้เป็นรายวิชา รายจุดประสงค์
5. มีข้อทดสอบ หรือเครื่องมือประเมินรายจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชา

ในส่วนของบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนนั้น อภิภา บุญช่วย (2537, หน้า 107-108) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพได้นั้น เรื่องสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องให้การเอาใจใส่เป็นพิเศษ ในขณะที่ กนก จันทร์ขจร (2532, หน้า 125) ได้ให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึงให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ ความรู้เกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ทดลอง ได้ปฏิบัติ ได้สังเกตจากของจริง ได้ทำงานร่วมกัน ได้ทำงานด้วยตนเองทำให้ได้ความรู้จริงถึงประสบการณ์ชีวิตจริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการใหม่ ใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ วิทยาการต่าง ๆ และอุปกรณ์ช่วยให้นักเกิดการเรียนรู้มากที่สุด อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปรึกษาคณาจารย์และวางนโยบายร่วมกับครูผู้สอน และมีเป้าหมายของการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การให้บริการครูในด้านสื่อการสอนวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมในการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การนิเทศการเรียนการสอน

การนิเทศการเรียนการสอนเป็นการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู จุดประสงค์ของการนิเทศฯ ก็คือเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และเพื่อลดการสูญเปล่าทางการศึกษา การนิเทศการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในระบบการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อพิจารณา รวมถึง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางด้านวิชาการที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและอย่างต่อเนื่องเพื่อ ให้นักู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการใหม่ ๆ และนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ก้าวทันพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง สังค์ อุทรานันท์ (2526, หน้า 4) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการ

ทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ สุกานดา ตบนิยางกูร (2539, หน้า 4-5) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนหมายถึง กระบวนการในการทำงานที่บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันคิดค้น จัดตั้ง ในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานวิชาการ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู อันจะส่งผลให้มีการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพสูงขึ้นโดยอาศัยหลักการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายที่วางไว้ตามสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง และกฎเกณฑ์ที่แน่นอน
2. เป็นวิทยาศาสตร์ หมายถึง การทำงานอย่างเป็นระบบ มีวิธีการในการศึกษา ปรับปรุง และประเมินผลโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนจะเกิดมาจากการวิเคราะห์ การรวบรวมข้อมูล และสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้
3. เป็นประชาธิปไตย หมายถึง จะต้องเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน และรู้จักใช้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
4. เป็นการสร้างสรรค์ หมายถึง เป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล แล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกมา และพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่
5. เป็นการสร้างความเชื่อมั่น หมายถึง เป็นการเสริมสร้างความสามารถของครู เพื่อให้มีความมั่นใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น
6. เป็นการพัฒนา หมายถึง เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
7. เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง หมายถึง การทำงานด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความไว้วางใจกัน และยอมรับซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็น งานสำคัญในการบริหารงานวิชาการ เพราะเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้

ครูได้รับการส่งเสริมปรับปรุง และพัฒนางานในหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพ การเรียนการสอนภายในโรงเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาในโรงเรียนได้ดีที่สุดคือ ผู้บริหาร โรงเรียนนั่นเอง เพราะเป็นผู้รู้ปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน และเป็นผู้ใกล้ชิดกับครูและนักเรียน มากที่สุด และการที่ผู้บริหารจะทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ควรจะมีความรู้ความเข้าใจในความหมาย วัตถุประสงค์ หลักการ ตลอดจนเทคนิคของการนิเทศ ให้เข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง รวมทั้งสามารถวางแผนการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาอย่าง เป็นระบบอีกด้วย วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล (2533, หน้า 4) ได้เสนอแนะ การดำเนินงานที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศคือ จัดประชุมอบรม สัมมนา ศึกษา ดูงานเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของครู ประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียน การสอน ตลอดจนสอดส่องดูแลเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครู การจัดให้มีการสาธิตการสอนใน วิชาที่มีปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญ

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการที่สำคัญอีกกระบวนการหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะจะทำให้เราทราบถึงผลของการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความพยายามในการส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร กนก จันทร์ขจร (2532, หน้า 263-265) ได้กล่าวถึงภารกิจด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของผู้บริหาร โรงเรียนไว้ดังนี้

1. ควบคุมดูแลการลงทะเลเป็นวิชาเรียน และดำเนินการวัดผลและประเมินผลประสานงาน และร่วมพิจารณาพร้อมกับหัวหน้างานวัดผลเกี่ยวกับงานลงทะเลเป็นเรียน
2. ควบคุมดูแลติดตามประสานประโยชน์ให้หัวหน้าฝ่ายวัดผลได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความ รับผิดชอบให้ครบถ้วนเรียบร้อย
3. ควบคุมติดตามดูแลเรื่องนักเรียนที่มีเวลาเรียนไม่ถึงร้อยละ 80

4. ควบคุมติดตามดูแลการดำเนินงาน "การสอบแก้ตัว" ดำเนินการใช้ข้อมูลสถิติ ด้าน การวัดผล การสอบแก้ตัว การลงทะเบียนเข้า จัดให้มีข้อมูลสถิติเป็นปัจจุบัน

5. ควบคุมดูแลการลงทะเบียนเข้า ร่วมกับหัวหน้าวัดผล เก็บข้อมูลสถิติรายชื่อผู้สอบแก้ตัว 2 ครั้งไม่ผ่าน

6. ติดตามการตรวจเครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้ในการวัดผลประเมินผล ประสานประโยชน์ ให้การดำเนินงาน การสร้าง และการปรับปรุงเครื่องมือในการวัดและการประเมินผลการเรียน

7. ควบคุมติดตามดูแลการวัดผล การประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการ ประเมินผล ให้มีการสร้าง และการปรับปรุงเครื่องมือในการวัดและการประเมินผลการเรียน ส่วนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ก็ได้กำหนดหลักการสำคัญ ๆ ของเรื่องนี้ไว้ดังนี้

1. สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผลการเรียน โดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียนในเรื่อง ของเกณฑ์ และแนวดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน

2. ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา โดยคิดเป็นหน่วยการเรียน การคิดจำนวนหน่วย การเรียน ให้ถือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3. ประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา

4. ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน

วิธีการประเมินผล การเรียนระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ตามที่กรมวิชาการ (2524 ข, หน้า 17-20) ได้ให้ถือปฏิบัติมีดังนี้คือ

1. ให้ผู้เรียนรู้ทราบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผลการเรียน เกณฑ์การผ่าน จุดประสงค์การเรียนรู้ และเกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านรายวิชาก่อนสอนรายวิชานั้น

2. จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องควบคุมพฤติกรรมด้านพุทธรพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และ เน้นกระบวนการ

3. การประเมินก่อนเรียน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

4. วัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียน เพื่อจัดการสอนซ่อมเสริม และเพื่อนำคะแนนจากการวัดผล ประเมินผลไปรวมกันกับการวัดผลปลายภาคเรียนโดยวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดผลและการประเมินผลปลายภาคเรียน ประกอบด้วย

4.1 วัดผลและประเมินผลระหว่างเรียนเป็นระยะ ๆ โดยให้โรงเรียนเป็นผู้กำหนดจุดประสงค์

4.2 การวัดผลกลางภาคเรียน อย่างน้อย 1 ครั้ง โดยให้กลุ่มโรงเรียนเป็นผู้กำหนด

4.3 ประเมินผลคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมตลอดภาคเรียน ให้โรงเรียนเป็นผู้กำหนดคุณลักษณะที่จะประเมิน โดยเน้นความรู้สึก และคุณภาพของการแสดงออก

5. วัดผลปลายภาคเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียน โดยวัดให้ควบคุมจุดประสงค์ที่สำคัญตามกลุ่มโรงเรียนที่กำหนด

อย่างไรก็ตามการวัดและประเมินผลการเรียน จะบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ผู้ที่จะต้องทำหน้าที่ในการวัดผลและประเมินนักเรียนโดยตรง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผล ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 45) ได้ระบุหน้าที่ และความรับผิดชอบในการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับวัดผล และประเมินผลในเรื่อง

1.1 ประเภทข้อสอบที่ใช้วัดผล

1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนข้อสอบ และการเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง

1.3 มาตรฐานในการสอบวัดผล

1.4 การเตรียมแบบฟอร์ม สำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง

2. การจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอน เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

3. พยายามส่งเสริมครู อาจารย์ให้มีความรู้ทางการวัดวัดผลและประเมินผล โดยการจัดการฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ ในด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินผล ข้อสอบ ตลอดจนรายงานผลการสอบ

4. การจัดทำตารางสอบ ห้องสอบ และระเบียบในการสอบและการคุมสอบ

5. ควรมีการประเมินผลการสอบ หากมีข้อบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไป หรือนำเสนอ แนวทางการนำไปปรับใช้ในครั้งต่อไป

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จิต จันตะคาด (2537, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา และพบว่า ผู้บริหารระดับสูง และผู้บริหารระดับล่าง มีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการรวมทุกด้านอยู่ระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารระดับสูง และผู้บริหารระดับล่าง พบว่า ผู้บริหารระดับสูง และผู้บริหารระดับล่าง มีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา รวมทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเสาวคนธ์ โอภาสศิริกุล (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนปริมณฑลร้อยแปดวิทยาลัย ความความเห็นของครูผู้สอน และพบว่า มีปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการด้านต่างๆ ดังนี้คือ ครูบางส่วนไม่เข้าใจเรื่องหลักสูตร ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน เนื่องจากเคยชินกับแนวปฏิบัติเดิม ครูไม่ชำนาญในการเขียนแผนการสอน การสอนซ่อมเสริมไม่มีประสิทธิภาพ ครูไม่มีเวลาเพียงพอในการสอนซ่อมเสริม เพราะได้รับมอบหมายให้ทำภารกิจพิเศษต่างๆ ของโรงเรียน ครูขาดบ่อย การเบิกจ่ายวัสดุอุปกรณ์ไม่คล่องตัว ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่โสตทัศนอุปกรณ์ให้บริการไม่คล่องตัว ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผล หัวหน้าหมวดไม่มีเวลาเพียงพอ ในการตรวจคุณภาพของเครื่องมือวัดผล ขาดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ เรื่องการวัดผลประเมินผล ครูไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศ ขาดการนิเทศครู

อย่างสม่ำเสมอ และทั่วถึง การบริการแนะแนวไม่ครอบคลุม งานซ่อมบำรุงสถานที่ล่าช้า และโรงเรียนมีกิจกรรมมากเกินไป

ในขณะที่ ประสงค์ บัญชา (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 พบว่า ปัญหาของงานบริการวิชาการมีปัญหาดังนี้คือ ผู้บริหารไม่สนใจงานวิชาการ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดขวัญและกำลังใจ ขาดการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน ไม่มีการวางแผนงานวิชาการในระยะยาว และงบประมาณไม่เพียงพอ สำหรับ ชัยวัฒน์ เจียมสุขจิตต์ (2538, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง คือ การขาดระบบการจัดครูเข้าสอน ครูไม่เพียงพอ ในการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนขาดการส่งเสริมสนับสนุนในการใช้การสอนแบบต่างๆ การจัดช่วงเวลาเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะวิชา ขาดการวิเคราะห์ข้อสอบ และการจัดทำคลังข้อสอบ จากผลการศึกษาต่างๆ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการไม่ว่าที่ใดยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพัฒนาวิทยาคม จังหวัดพะเยา เพื่อจะได้ข้อมูลเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนต่อไป